

På grund af det anförda hemställes,

att Riksdagen behagade ställa till Kongl. Maj:ts förfogande för låneunderstöd åt enskilda jernvägsanläggningar på Gotland ett extra anslag af en million kronor, att utgå under åren 1897 och 1898 med hälften hvarterdera året.

Stockholm i januari 1896.

Gustaf Björlin.

N:o 9.

Af herr **Billing**, *angående pension åt konsistorienotarien E. R. Henschen.*

Vid 1894 års riksdag föreslog Kongl. Maj:t:

att notarien hos domkapitlet i Upsala *Erik Rudolf Henschen* må förklaras berättigad att från och med månaden näst efter den, i hvilken afsked från konsistorienotariebefattningen varder honom beviljad, under sin återstående lifstid uppbära årlig pension å allmänna indragningsstaten till belopp af 4,000 kronor.

Denna proposition motiverades på följande sätt: »Af prestbevis och läkareintyg, det senare utfärdadt den 24 sistlidne augusti, äfvensom af öfriga vid Henschens ansökning fogade handlingar inhemtades: att Henschen, som är född den 3 oktober 1823, efter aflagd filosofie kandidatexamen tjenstgjort från och med höstterminen 1847 till och med vårterminen

1853 såsom lärare vid dåvarande katedralskolan i Upsala, att han den 30 september sistnämnda år erhållit konstitutorial såsom amanuens vid Upsala domkapitel och den 5 juli 1867 till notarie derstädes konstituerats, hvar efter notariatjensten af honom tillträdde den 1 maj 1869, sedan han allt ifrån den 1 juni 1858 på förordnande uppehållit den med samma tjänst förenade uppbördsbefattning och kassaförvaltning samt äfven delvis öfriga göromål; att Henschen under de sista tio åren bevilningstaxerats för en årlig löneinkomst af i medeltal 6,354 kronor 60 öre, hvaraf från statsverket utgått ett belopp af 927 kronor 79 öre såsom ersättning dels för indragen kronotiondespanmål jemte forsellön och dels för förlorad förhöjd tjänstårsberäkning; samt att Henschen numera vore till följd af försvagad helsa och af ålder nedsatt arbetsförmåga ur stånd att vidare bestrida honom åliggande göromål.»

»I utlåtande hade statskontoret anfört: då, såsom af handlingarne framginge, Henschen uppnått 70 års ålder och varit i 46 år anställd i de allmänna läroverkens och domkapitlets tjänst, har han alltså fullgjort samma villkor för pensionsrätt å allmänna indragningsstaten, som för civile embets- och tjänstemän i allmänhet blifvit i äldre, ännu gällande författningar i detta ämne föreskrifna; med anledning hvaraf, och då Henschens långvariga tjänstgöring hos domkapitlet i Upsala blifvit synnerligen fördelaktigt vitsordad, statskontoret ansåge honom vara väl förtjent af att vid afskedstagan- det komma i åtnjutande af pension af statsmedel, beträffande hvilken pensions belopp statskontoret, med afseende å de ifrågavarande befattning åtföljande aflöningsförmåner och öfriga omständigheter, som dervid borde komma i betraktande, icke hade något att erinra mot hvad domkapitlet föreslagit.»

Denna kongl. proposition afslogs vid gemensam votering. Under sådana förhållanden kan det möjligen förekomma någon oväntadt, att jag nu å nyö vill till Riksdagens pröfning framlägga samma förslag. Jag anser mig dock böra göra detta, emedan, så vidt jag förstår, den enklaste rättvisa bjuder, att pension beviljas konsistorienotarien Henschen vid afskedstagan- det. Jag kan nemligen ej tillmäta någon objektiv betydelse åt det af stats- utskottets majoritet anförda skälet för afslag å den kongl. propositionen: »att största delen af konsistorienotariernas tjensteinkomster utgöres af sport- ler och uppbördsprovisioner och endast en mindre del utgår från statsver- ket». Om konsistorienotariernas aflöning utgår i en form, som för dem är i hög grad obehaglig och af dem ofta öfverklagats och som af Kongl. Maj:t och Riksdagen erkänts vara ovärdig, så bör väl ej detta missförhål-

lande ytterligare ökas derigenom, att de äfven i fråga om pensionsrätt beröfvas en förmån, som är deras gelikar tillförsäkrad och som de på intet sätt genom eget vållande förverkat. Och om staten har undgått sin förpligtelse att i hufvudsak aflöna dessa sina tjenstemän, derfor att åt dem tills vidare kunnat från andra håll beredas inkomster, så bör väl häraf ej följa, att staten äfven bör undandraga sig skyldigheten att bereda dem pension vid afskedstagandet, då ej från annat håll kan åt dem beredas något understöd. Snarare bjuda väl rättvisa och logik, att staten pensionerar de sina tjenstemän, som den låtit andra aflöna, men som den ej kan tvinga andra att pensionera. Denna statens pligt har också af Riksdagen erkänts, då den beviljat pensioner åt en konsistorienotarie i Kalmar och en i Linköping, och detta erkännande har ej tagits tillbaka genom afslag å förslag om pension åt en konsistorienotarie i Westerås, ty detta afslag var motiveradt af individuellt personliga grunder.

Efter 1894 års riksdag har dessutom en omständighet tillkommit, som bör ingifva förhoppning om, att Riksdagen i år skall vara mera villig än då att bevilja den föreslagna pensionen. Bland de skäl, som vid den förberedande behandlingen af den då framlagda propositionen anfördes för afslag, var önskvärdheten af att i ett sammanhang behandla frågan om konsistorienotariernas aflönings- och pensionsförhållanden. Vid 1895 års Riksdag förelåg en kongl. proposition om reglering af dessa. Denna vann ej Riksdagens bifall, men från intet håll gjordes någon invändning mot det berättigade i sagda tjenstemäns anspråk på att få sina aflönings- och pensionsförhållanden ordnade. När sålunda den allmänna frågans lösning måst uppskjutas till en obestämd framtid, fordrar billigheten, att den i individuela fall varder afvecklad i öfverensstämmelse med rättvisans fordringar.

I den kongl. propositionen af 1894 är behörig utredning gjord och tillräckliga skäl för den föreslagna pensionen anförda. Samma skäl föreligga ännu, blott ytterligare förstärkta deraf, att herr Henschens tjenstgöringstid ökats med två år eller till 48 år och att han nu är 72 år gammal. Kan det betridas, att han efter så lång statstjenst eger befogade anspråk på pension?

Så mycket mindre som han i sin tjenstgöring ådagalagt synnerlig förtjenst. För att bestyrka detta vill jag här anförä tvenne officiellt afgifna utlåtanden af hans närmaste förmän, erkebiskoparna Reuterdahl och Sundberg. Det förra lyder så: »Konsistorienotarien magister E. R. Henschen har af mig begärt ett yttrande om det sätt, hvarpå han under mig såsom

förman bestridt åtskilliga befattningar. Med anledning häraf får jag vitsorda, att ända från den tid, jag blef ordförande i Upsala domkapitel, herr Henschen tjenstgjort dels såsom domkapitlets amanuens, dels såsom tillförordnad konsistorienotarie i vissa delar af den befattning, som tillhör denne tjensteman, och dels såsom tillförordnad notarie i hela vidsträcktheten af denna tjenstebefattning; hvarjemte han mycket ofta åtföljt mig på embetsresor och derunder lemnat mig allt det biträde, som jag af en sekreterare påkallat. I all denna tjenstgöring har herr Henschen ådagalagt en skicklighet, en oförtrutenhet och en pålitlighet, som förtjenar det största beröm och gjort honom berättigad till min oinskränkta erkänsla och högaktning. Särskildt bör jag nämna, att till herr Henschens tjensteåligganden hört och ännu hör en ganska vidsträckt kassaförvaltning och uppbörd, med därför erforderlig bokföring. Äfven i denna del af sina åligganden har herr Henschen ådagalagt den största ordentlighet och noggrannhet och tillvunnit sig både mitt och, såvidt jag derom har någon kännedom, hela domkapitlets odelade förtroende. Upsala den 8 januari 1869. H. Reuterdaahl.»

Till domkapitlets i Upsala protokoll den 2 oktober 1895 anförde erkebiskop Sundberg med egna ord följande: »Konsistorienotarien doktor E. R. Henschen har i en till domkapitlet inlemnad skrift å nyo anhållit om underdånig hemställan hos Kongl. Maj:t angående pension åt honom under hans återstående dagar. På samma gång jag såsom biskop nu likasom förra gången djupt beklagar detta steg, erkänner jag villigt dess nödvändighet. Doktor Henschens ovanliga arbetsförmåga, som under 42 års tid af stiftsstyrelsen tagits i anspråk, är nemligen af sjukdom och ålder så försvagad, att den ej längre räcker till att sköta de synnerligen tunga och på samma gång ytterst magtpåliggande göromål, som med hans tjenst äro förenade. Hittills har allt gått utmärkt väl, men det vore obilligt att längre begära fortsättning af ett arbete, som vida öfverstiger krafterna och inom hvarje länsstyrelse är fördeladt på flera händer. Få tjenstemän torde dessutom genom trohet, nit och duglighet i all sin embetsverksamhet gjort sig mera förtjenta af en pension på gamla dagar än den här ifrågavarande. Under de närmare 25 år, jag innehaft min nuvarande befattning, har jag aldrig en enda gång haft anledning att vara med honom missbelåten, utan fast mer alltid kunnat med tacksamhet beundra hans inom embetets alla områden osvikliga pålitlighet, hvilken så väsentligt underlättat både mina egna och säkert äfven de andra kapitletsledamöternas mödor.» I detta herr erkebiskopens anförande förklarade sig domkapitlets öfriga medlemmar till alla delar instämma.

I underdånig skrifvelse har Upsala domkapitel äfven vitsordat »att, i händelse pension ej erhålles, fullt skicklig vikarie vid den ansvarsfulla och ansträngande tjensten svårligen är att påräkna mot den aflöning, som under sådana omständigheter kan lemnas».

I förhoppning derom, att Riksdagen skall erkänna billighet och rättvisa kräfva, att en tjensteman efter en fyrtioåttårig förtjenstfull verksamhet erhåller pension, och beakta olägenheterna deraf, att en vigtig stats-tjenst uppehålles af tillfälliga, kanske ej för densamma fullt kompetenta vikarier, har jag äran föreslå,

att Riksdagen måtte medgifva, att notarien hos domkapitlet i Upsala *Erik Rudolf Henschen* må förklaras berättigad att från och med månaden näst efter den, i hvilken afsked från konsistorienotariebefattningen var der honom beviljadt, under sin återstående lifstid uppbära årlig pension å allmänna indragningsstaten till belopp af 4,000 kronor.

Stockholm den 24 januari 1896.

Gottfrid Billing.

N:o 10.

Af friherre **Klinckowström**, *angående tull å potates.*

En af mig vid sistlidna riksdag väckt motion om tull å potates blef af Riksdagen afslagen i gemensam votering. Om jag det oaktadt nu återkommer med samma motion, så sker detta derföre att denna sak är vigtig för *all* landtmannanäring och sysselsätter både stora och små landtbrukare, ja äfven s. k. statfolk på landet.

Det var i fjol tidtals så låga pris å denna jordfrukt, exempelvis i Stockholm, att när tyskarne skickade hit på en gång flera ångbåtslaster, ofta mindre god potates, sjönk priset ned till 2 à 1 krona 50 öre per tunna.

Den ringa tullafgift, som sattes vid införsel deraf och som vid 1888
Bih. till Riksd. Prot. 1896. 1 Saml. 2 Afd. 1 Band. 4 Häft.